

શ્રી આર્ય નૈતિક નાટક સમાજ.

વસુંધરા

અથવા

બેધારી તલવાર

નાટકના ગાયનો તથા ટુંક સાર.

વૈદ્ય ભગવાનલાલ ત્રીલુચને અર્પિત.

હેકાણું મુબાઈની પ્રેસ, ૩૦૫, બનારસ હાઇવે, મુંબઈ.

કીર્તિ એ આના.

આ નાટક બાબતના દરેક હક ખાસ સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા એક્ટ
મુજબ માલિક પોતાને સ્વાધીન રાખ્યા છે માટે કામઝે
છાપવું, છપાવવું, વેચવું, વેચાવવું તથા
બજાવવું કે બજાવવાવું નહીં.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૬૩૨ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ દેવાંશી તાલપાર

વિષય ૬- : ૨-૪

॥ श्री ॥

श्री आर्य नैतिक नाटक सभाज.

वसुंधरा

अथवा

जेधारी तलवार.

नामक नाटकनो हुंक सार ने गायनो.

प्रयोगक—रा. ठकुर नारायण विसनल मुंज.

उपावी प्रसिद्ध करनार

नकुभाई कालुभाई शाह.

श्री आर्य नैतिक नाटक सभाजना भात्रेक.

हाल ज.वीवाणा अंठ थीअटर तारहेव—मुंज.

संवत १८७४

छ. स. १८२८

आवृत्ति ३ ल

प्रत ३०००

कीमत ३१० ०-२-० (जे आना).

શ્રેષ્ઠધીયરના નામે આ નાટકમાં આપેલાં નામે.

કંઠેન ... અગ્નિમિત્ર—ધર્મભુવનનો સ્વતંત્ર ભૂપાળ

માલકમ વિરકાંત
 ડાંનાલકમે ... સમરેશ્વર

} અગ્નિમિત્રના રાજકુમારો.

મંકબેય મીનકેતુ—કર્મભુવનનો જાગીરદાર અને રાજા
અગ્નિ-મિત્રનો પ્રધાન સેનાપતિ.

ॐ३। ... वसन्तसिंह—राज्य अग्निभक्तो द्वितीय सेनापति

જાનકા (કાંગ. જોનમાથા) ચાકુળ—મીનકેતુને એક પાપી
મદદગાર પણ પડીથી ધર્માત્મા
અને વફાદાર થયેલો મુસલમાન
અનુસર.

विशेष—वसतसिंहने पुत्र.

શારદાનંદ—જેક સુધરેલા ત્રિચારનો ખીલેસ
ભેરીસ્ટર, પછીયા ધનાઢય બુઢ્ઢા
સનંદનો સ્વામી.

परमानंद—शारदानंदनो पिताथं बाध पथीथी
विषया विलसुनो सेकंडहुंड पती.

જો કારણ નીચેના સભાસદો, સરદારો ઉપરાણી વાલાઓ
નોંધર, પૃષ્ઠ ૪૦

શ્રી પાત્રો.

લેડી મેકબેથ ... વસુંધરા— મીનકેતુની માયાશુક્રમંડિન
ભમાવનારી પત્નિ.

નવાં વધરેલાં શ્રી પાત્રો.

મિનાક્ષી—મીનકેતુ અને વસુંધરાની પુત્રી પછીથી
વિરકાંતની પટ્ટરાણી.

કૌમુદી—વસંતસિંહની કર્મનિષ્ઠ પત્નિ.

સુનંદા—ઓગણપચાસ વર્ષના વયની એક ધના-
ઢ્ય કુમારીકા અને પછીથી ઝેરીચટર
શારદાનંદની ધર્મપત્નિ.

વીલયુ—સત્તર વર્ષની વિધવા ને સુનંદાની
ભાણેજ, અને પછીથી પરમાનંદની
સેકંડહેંડ વાણિક.

એ ઉપરાંત ગાનારીઓ, મીનાક્ષી તથા કૌમુદીની સખીઓ
હારી છ૦

સ્થળ—ધર્મભુવન, કર્મભુવન, શર્મભુવન અને તેની
આસપાસનો પ્રદેશ,

વસુધરા

અથવા

બેધારી તલવાર.

નામક નાટકનો પ્રવેશાનુક્રમથી સંક્ષિપ્ત સાર.

મંગળાચરણ પ્રભુ પ્રાર્થના.

અંક પહેલો.

પ્રવેશ ૧ લો—સેનાપતિ મીનકેતુની ભવ્ય છાવણી સૈનિકાના આનંદોદ્ગાર અને વિજયના ઉત્સાહને દર્શાવનારા વારાંગનાઓના નૃત્યગાન દ્વિતીય સેનાપતિ વસંતસિંહ આવીને સેનાપતિ મીનકેતુના પધારવાની ખબર આપે છે. વિજેલા મીનકેતુનું આગમન અને તેને સૈનિકો તરફથી યોગ્ય સત્કાર વિજય સમારભમાં લાગતેવા માટે મીનકેતુનું બધિવાન કરી લાવેલા બળવાખોર ખંડિયા રાજા જયધ્વજને બોલાવવું સંભાષણમાંથી વિવાદનું અને મીનકેતુની ગર્વોક્તિ વાણી સાંભળી જયધ્વજે મીનકેતુને રાજા અગ્નિમિત્રના એક ગુલામ તરીકે સંબોધવો. મીનકેતુને કોપ (મહત્ત્વાકાંક્ષાનું ખીજરોપણ) અને તે કોપમાં જયધ્વજના પ્રાણનું બલીદાન—અર્થાત્ તેનું મીનકેતુના હાથે મરણ !

પ્રવેશ ૨ જો—છાવણીમાં મીનકેતુનો તંબુ—જયધ્વજના ખાતીમાં ખુંચી રહેલા 'ગુલામ' શબ્દનું સ્મરણ કરતો મીનકેતુ

અમિષ્ટ અવસ્થામાં તેના વિલક્ષણ ઉદ્દાર તેની માયાની સાક્ષાત્ પ્રતિમારૂપ પત્નિ વસુંધરાએ આવી જવાળામાં ધૂત હોમવું આત્માને માયાનો સ્પર્શ મીનકેતુના હૃદયમાં રાજ્ય પ્રતિરૂપ મહત્વાકાંક્ષાનું દ્રઢીકરણ અને અંતે પોતાના મદદગાર મુસલમાન સરદાર યાકુબને બોલાવી તેની સહાયતાથી અનુકૂળ સમય આવતાં પોતાના અન્નદાતા અને પ્રજાવત્સલરાજ અગ્નિમિત્રનો વધ કરી પોતેજ મુકુટ ધારી મહારાજ થવાનો નિશ્ચય.

પ્રવેશ ૩ જો—ધર્મભુવનમાં રાજ અગ્નિમિત્રની રાજસભા—વિજેતા સેનાપતિ મીનકેતુ તથા દ્વિતીય સેનાપતિ વસંતસિંહનો ઉદારાત્મા મહારાજ અગ્નિમિત્રના હસ્તે થયેલો મત્કાર અને બેઠ સોગાદ આદીનો વીધી, મહારાજનો કુમાર વિરકાંતને પોતાના રાજ્યના ઉત્તરાધીકારી યુવરાજ તરીકે નીમવાનો અભિપ્રાય.

પ્રવેશ ૪ થો રસ્તો—વિરકાંતને યુવરાજ થયેલો જોષ મીનકેતુના હૃદયમાં પ્રગટેલી દ્વેષજ્વાળા અને તેમાં પિતા પુત્ર ઉભય ને હોમી દેવા માટેની તેની પ્રતિજ્ઞા.

પ્રવેશ ૫ મો—બેરીસ્ટર શારદાનંદનું ઘર—ખાજ કાજ વધી પડેલા અને દિવસે દિવસે વંચતા જતાં વિલાયતમાં કિનર બેરિસ્ટર થઇ અહીં શ્રીફક્તેસ બેરીસ્ટર બની કોર્ટની ખુરશીઓ તથા સમાજને ભારરૂપ થતા બેરિસ્ટરોમાંના એક બેરિસ્ટર મિસ્ટર શારદાનંદના આજ કાલના કેટલાક બેરિસ્ટરની હાલત વિષે ઉદ્દાર અને તેને ત્યાં માગનારાઓની ધમાલ એટલામાં ન્યુસપેપરમાં એક ઓગણપચાસ વર્ષની પૈસાદાર કુમારીકા તથા

એક સત્તર વરસની સાધારણ પૈસાદાર વિધવાની એક બેરિસ્ટર
જોડે લગ્ન કે પુનર્લગ્ન કરવા વિષેની જાહેર ખબર વાંચતાં
નિરાશાના આકાશમાં આશાનો મંદ આભાસ, તેના પિત્રાધ
પરમાનંદનું આવી લાગવું, બંનેની એ વિષે ફટલીક રમુજ પણ
કટાક્ષમય વાતચીત અને અંતે એ લગ્ન પુનર્લગ્ન કરી પારકે
પૈસે પરમાનંદ કરવાના વિચારો.

પ્રવેશ ૬ ઠો-કર્મલુચંનમાં મીનકેતુનું ઉદ્યાન—મીનકે-
તુની રનેહ મુર્તિ પુત્રી મીનાક્ષી પોતાના ભાવી પતિ યુવરાજ
વિરકાંતના પ્રેમ સ્મરણમાં નિમગ્ન છે એટલામાં તેની વિનોદી
સખીઓ આવી લાગે છે કેટલીક શૃંગારમય વિનોદ વાર્તા અને
સખીઓની નિર્દોષ એટલા પોતાના પિતા સાથે આવેલા યુવરાજ
વીરકાંતનું ત્યાં આગમન પ્રેમીજનોનો પ્રેમકલહ શૃંગારવિનોદ અને
ફટલાંક રનેહ સંભાષણ પછી વિયોગ.

પ્રવેશ ૭ મો ધનાઢય વૃદ્ધ કુમારીકા સુનંદાનો ખંગલો—
ધનાઢય વૃદ્ધ કુમારિકા સુનંદા અને તરણ વિધવા વિલસુ ઉર્ફે
સત્યવતિની પરણીને પતિના સમાગમથી ભાવી સુખને મેળવવાની
આનંદમય કલ્પનાઓ, અને કેટલાક હાસ્યેત્પાદક વિચારો
બેરિસ્ટર શારદાનંદ અને તેના પિત્રાધમાધ પરમાનંદનું આવી લાગવું,
બેરિસ્ટર શારદાનંદની પરણવા માટે ઉમેદવારી અને વૃદ્ધ કુમારિકા
સુનંદા બે અઢી લાખની દોલતવાળી હોવાથી પચાસ હજારની
મીલકતવાળી વિલસુને છોડી મા જેવી ખુટ્ટી સાથે લગ્નનું સાદું
નકકી-વરજનું જાહેર લીલામથી વેચાણ વિલસુનો બેરિસ્ટર તરફ
તિરસ્કાર અને ચાલાક પરમાનંદની ખટપટનું ખીજરોપણ.

પ્રવેશ ૮ મો—મીનકેતુના મહાલયનો એક ભાગ—
મીનકેતુ તથા વસુધરાના રાજ અગ્નિમિત્રને મારી નાખવા
માટેના રચેલા તાગડા, અને તેની બધી તૈયારી વીષેની છુપી
વાતચીત, આવી લાગેલી મીનાક્ષીનું તે બધું સંભાષણ છુપાઇને
સાંભળી લેવું, અને તેણે વસંતસિંહને તે વીષે આપેલી માર્મિક
ચેતવણી, છેવટે મને તે કિપાયે રાજ્યના પ્રાણ બચાવવાનો
શુરી બાળાનો નિશ્ચય.

પ્રવેશ ૯ મો—મીનકેતુના મહાલયનું શયન મંદિર
મહારાજ અગ્નિમીત્ર જરનિદ્રામાં સુતા છે. સર્વત્ર શાંતી થવા પછી
મીનકેતુ તથા યાકુબનું અગાસીમાંથી નીચે ઉતરવું, અને
તૈયાર કરેલા ભરાઓને બનાવટી કામળા આપી છુપાવવા, રાજાને
મારવા જતાં મુળ ધાર્મિક વૃક્ષિરા મીનકેતુના કોમળ હૃદયનું
આંદોલન આત્માના નૈસર્ગિક ગુણનો કિંચિત પ્રકાશ, પરંતુ
માથા વસુધરાના આશયન તથા વચન પ્રહારથી તેની ખપમાં
પ્રવૃત્તી અને રાજાનો વધ, રાજાની ખુબ સાંભળી યુવરાજ વિર-
કાંતનું દોડી આવવું પીતાના ગળામાંના ખંજરપર લાચ મૂકતાં
મીનકેતુ તથા વસુધરાએ તેનેજ રાજ્ય લેવા માટે પિતાના ખુનિ
તરીકે જાહેર કરવો, વસંતસિંહ અને મીનાક્ષી આદિનું આવડું,
આશય પ્રદર્શન.

ટેબલો.

અંક બીજો.

પ્રવેશ ૧ લો—કર્મભુવનમાં સભાસદન—કેટલાક વફાદાર સરદારો આ સંસારની ક્ષણભંગુરતા અને દેવતુલ્ય મહારાજ અભિમિત્રના અકાલ મરણ વિષે શોક પ્રદર્શીત કરતા બેઠા છે. યુવરાજ વિરકાંત પિતૃધાતક સિધ્ધ થવાથી મીનકેતુ જ્યાં સુધી ન્હાનો કુમાર. સમરેશ્વર વયમાં ન આવે ત્યાં સુધી રાજ્યશકટ ચલાવવા માટેનો અધિકારી નીમાધ સુકથો છે. મીનકેતુ તથા વસંતસિંહનું આગમન અને સરદારોનું જવું. વસંતસિંહ મીનાક્ષીની આગળ મળેલી માર્મિક સુચનાથી ચંકાશિલ થએલો હોવાથી તેના તેવા કેટલાક કટાક્ષમય ઉદ્ગારો અને મીનકેતુના હૃદયમાં ભયનો સ્પર્શ, ભયભીત મીનકેતુને વસુંધરાનું આશ્વાસન અને રાજધાનીમાં જવા પછી કારાગ્રહમાંના છુપા ધનભંડારને મેળવવાનું સૂચન— છેવટે વિરકાંત સમરેશ્વર અને વસંતસિંહ સર્વને સંહારવાનો વિચાર મીનકેતુના માથાના પ્રભાવ વિષે કેટલાક તાત્વિક ઉદ્ગાર.

પ્રવેશ ૨ જો—ધર્મભુવનમાં બંધિવાસ—ત્રોહશંખલાથી જકડાયેલો બંધીવાન વિરકાંત પોતાની અવદશા અને દશાના પલટાતા રંગોના વિચારમાં નિમગ્ન છે. એટલામાં મીનકેતુનું યાકુમને સાથે લઇને આવવું અને વિરકાંતપર કારાગ્રહમાંના

શુભ મનમંડાર બતાવવાનું દર્શાવ્યું, વિરકાંત અને મીનકેતુ વચ્ચે સંસારની ક્ષણભંગુરતા અને અવિચળતાવિષે તાર્ત્ત્વિક સંવાદ વિવાદ વિરકાંતે પોતાને ધનમંડાર વિષે અજ્ઞાન બજાવ્યાથી મીનકેતુનો ક્રોધ અને તેને મારવાની તૈયારી પણ ચાકુ બના સમજાવ્યાથી તરતને માટે પાછા ફરવું. તેમના જવા પછી એક છુપા જોયરાની વાટે મીનાક્ષી અને વસંતસિંહનું આવવું અને વિરકાંતનો છુટકો.

પ્રવેશ ૩ બે—સુનંદાનો જંગલો પાવન મસ્તીમાં તરણ વિધવા વિલસુનું આવવું. તેનો ખીજ જાહેર ખબર જાણવી પુનર્જન કરવા માટેનો વિચાર, એનાપર મીઠી નજર રાખના બે. સારદાનંદ દુત તરીકે વિલસુને પોતાના પક્ષમાં લાવવા માટે ઉમેદવારી અને કેટલીક આનાકાની પછી સત્તર વરસની વિલસુએ કરેલો બાર વરસના પરમાનંદનો સ્વિકાર અને મદિરાના વિહારી બેરીસ્ટરે આવીને બતાવેલો ક્રોધ, વિલસુનો તિરસ્કાર અને પરમાનંદનો જંગમચારી ઠંડો “કુંવારાને સમપણ કરવા મોકલો તો પહેલાં તે પોતાનું જ કરી આવે” એ બે. કોકિતની અક્ષરે અક્ષર સત્યતાનો પ્રત્યક્ષ પરિચય.

પ્રવેશ ૪થો—વસંતસિંહનો નિવાસાલય કોમુદિનો પતિ પ્રેમ, અને વસંતસિંહનો તેને ધન્યવાદ, આદર્શ પતિ પતિનું સંસારમાં સ્વર્ગ, અચાનક મીનાક્ષીનું આગમન અને મીનકેતુ નો, વિરકાંત વસંતસિંહની સહાયતાથી છટકવાના સમાચાર મળવાથી તેનો પરિવાર સહિત સંકાર કરવાનો યયેશો નિશ્ચય જા.

જુવામાં આવેલો હોવાથી મીનાક્ષીની વસંતને નાસવા માટેની સૂચના, વસંતની આનાકાની, પણ પછીથી મીનાક્ષીના અત્યાચરથી જવાની તૈયારી એટલામાં મીનકેતુનું વસુંધરા અને યાકુબ સાથે આવી ભાગવું, વસંતના પુત્ર વિરોચનનો તેના અત્યાચાર અને વસંતસીંહ બંધીવાન.

પ્રવેશ ૫ મો—વૃદ્ધ સુનંદાનો ખંગલો—ખટપટિયા પરમાનંદની પૈસાદાર વૃદ્ધ પણ પોતાને તરજુ માનનારી સુનંદાને તેના જેરીસ્ટર પત્ની વીરદ બંબેરવાની રામબાણુ યુક્તિ અને યુક્તિમાં તેનો વિજય એટલામાં જેરીસ્ટર શારદાનંદ અને વિલસુનું આનાકાની કરતાં આવી ભાગવું, શારદાનંદની વિલસુ પાસેથી પ્રેમ યાચના વિલસુનો સખત તીરસ્કાર અને એ બંને બંને જોઈ સુનંદાના કોપનો પ્રજ્વળી ઉઠેલો અંગાર, જુદી ખાચડી અને જવાન ધણી વચ્ચે મારામારી અને છેવટે પ્રેમભગ્નના જોડાના છુટા છેડા, સુધરેલાઓના આવા બવાડા જોઈ પરમાનંદ અને તેની પત્ની વિલસુએ કરેલી સુધરેલા આચાર વીચાર અથવા બીજા અવસ્થામાં કહીએતો બ્રહ્માચારને ત્યાગવાની અનુકરણીય દૃઢ પ્રતિજ્ઞા.

પ્રવેશ ૬ ઠો—ભયંકર કારાગૃહ—ભયંકર યંત્રણા આપીને પ્રાણુ લેનારા યંત્રોથી ભરેલા ભયંકર કારાગૃહમાં વસંતસીંહ અને રાજા અગ્નિમીત્રના દ્વિતીય રાજકુમાર સમરેશ્વરને બંધનમાં રાખેલા છે, યાકુબ તેને કાર કરવા તૈયાર ઉભો છે, યંત્રો વ્યવસ્થિત છે કે નહીં તે જોવા માટે યાકુબની આજ્ઞાથી

ધર્મોથી અપાતું જે ચાર નીર્દોષ માનવ પ્રાણીઓનું અભિદાન તે પછી
 યાદુજની રાજકુમાર સમરેશ્વરને મારવાની તૈયારી, પણ સમ-
 રેશ્વર અને વસંતસિંહના દયાજનક અને કર્ણોત્પાદક બાપજીથી
 પિગળી મારનારનું અચાવનાર થવું, ક્ષયતાનનું ફરિસ્તાના રૂપમાં
 ફેરવાઈ જવું, મીનાક્ષી અને કૌમુદીનો ગુપ્ત માર્ગથી પ્રવેશ તેને
 ધન્યવાદ, સર્વ નાસવા તૈયાર છે, એટલામાં વસુધરા સહીત
 મીનકેતુનું આવી ભાગવું, ગુપ્ત મારગમાં છુપાયલા સમરેશ્વર અને
 વસંતસિંહને ન જોવાથી તેમના વિષે પુત્રી યાદુજના જેપરવાઈ
 બરેલા જવાબો અને મીનકેતુની તેને મારી નાંખવા માટે જલ્દા
 દોને આજ્ઞા. તેના જવા પછી જલ્દાદો યાદુજને મારવા માટે
 તૈયાર પણ મીનાક્ષી તથા કૌમુદીના તમંચાથી તેમનો સંહાર
 અને ધર્મ રક્ષક બનેલા યાદુજનો સંકટમાંથી ઉદ્ધાર.

રૂબો.

અંક ત્રીજો.

પ્રવેશ ૧ શર્મજીવનમાં રાજા ધર્મપાળનો મહાલય-
 પોતાના મામા રાજા ધર્મપાળને ત્યાં આવેલા યુવરાજના સૌક
 જુલાવવા માટે વારાંગનાઓનું નૃત્યમાન પરંતુ તેથી સૌકમાં પટા
 ડા મરાને બહુ વધારો. વારાંગનાઓને જવાની આજ્ઞા આપવા
 પછી વિરહાતના કળીયુગના વીલક્ષણ પ્રભાવ વીધે કેટલાક તરવ

પૂર્ણ ઉદ્ધારો, કારાચક્રમાંથી નાહલા સમરેશ્વર, વસંતસિંહ
યાદુજી મીનાક્ષી કૌમુદીનું આવી લાગવું આનંદ, મીનકેતુ તથા
વસુધરાએ ધર્મભુવન રાજ્યમાં વસંતવેલા ત્રાસદાયક અત્યાચારોના
સમાચાર સાંજળી વિરકાંતનો કોપ અને મીનકેતુ સાથે યુદ્ધ
કરવા માટે જે દીવસમાં તીકળવાનો નિશ્ચય અન્ય સર્વેજનોના
જવા પછી લાંબા વખત પછી મળેલાં પ્રેમીજનો મીનાક્ષી અને
વિરકાંત-નો પરસ્પર પ્રેમસંવાદ અને હર્ષ.

પ્રવેશ ૨ જે—ધર્મભુવનમાં મીનકેતુનું શ્રીષ્ઠ સહન
એકતરફથી જે રાજકુમારો અને વસંતસિંહને મારવા માટેના
પોતાના સર્વ મનોરથો નિષ્ફળ થવાથી અને પોતાની પુત્રી મી-
નાક્ષી પણ તજીને ચાલી જવાથી પાપનો ભાર અને મનસ્તાપ
અસહ્ય થતાં ઉન્માદ તથા નિદ્રામાં જગૃત મનુષ્ય પ્રમાણે ચા-
લવાના રોગથી પીડાતી પોતાની પાપાત્મા પત્નિ વસુધરા વિષેની
ચીંતામાં પડેલા મીનકેતુની વિરકાંત તરફથી યુદ્ધનું આવાહન
આવતાં, અતિશય દુઃખજનક મન સ્થિતી થઈ જાય છે. તેના
નિરાશાજનક હિદ્મારો અને છેવટે રોગગ્રસ્ત વસુધરાને વૈદ્ય તથા
દાસીની સંજાળમાં સોંપી રણભુમીમાં પ્રયાણ, નિંદ્રામાં ચાલતી
વસુધરાનું આગમન અને જાણે કૌમુદી પોતાના પુત્રના વધનો
કાનો લેવા મીનકેતુને સંહારવા આવી છે. એવો મિથ્યાભાસ થતાં
જાણે પોતે કૌમુદીને મારે છે એમ ધારી પોતાનાજ સ્વચ્છથી
પોતાના હાથે જમમાં પડેલી વસુધરાનો પશ્ચાતાપ રહીત અને

આનંદ સહિત પ્રાણત્યાગ ? પશ્ચાતાપ, શબ્દ વસુંધરાના શબ્દ-કાશમાં હતોજ નહીં.

પ્રવેશ ૩ જો—‘સુધારક શંખનાદ’—પત્રની ઓફીસ—
માલદાર બુઢી સુનંદાએ નાળીએર આપવાથી ચાળીસ રૂપીઆ પમારના ‘સુધારક શંખનાદ’ ના એડીટર બનેલા બેરીસ્ટર શારદાનંદનો એડીટરના નવા અવતારમાં દેખાવ, અને બે ગોળાના ચર લેભાગુ એડીટરાચાર્યનો નમુનો, અચાનક પરમાનંદ અને વિલસુનું આવવું, આમગના અજ્ઞાનાવનું સમાધાન અને પરમાનંદનું શારદાનંદને પુનઃ એક પૈસાવાળી બેરી સાથે પરણાવી આપવાનું વચન આપીને વિલસુ સાથે વિદાય થવું બેરીસ્ટરનો આનંદ.

પ્રવેશ ૪ થો—ચુદ્ધભુમિ—તુમુલ્ય બુદ્ધ અને વસુંધરાના હિપદેશથી માયાના રૂપશયી-વિકૃત બનેલા મીનકેતુ માયાના હિપાસકનો, વસંતસિંહના હસ્તે રણુભુમિમાં અંત ? આત્મા આત્મ પતન ?

પ્રવેશ ૫ મો—સુનંદાએ ગામડામાંનો શાખેલો બંગલો—બુઢી સુનંદાને પ્રેમનો ચાલેલો હડકવા અને તેની બીજીવાર પરણવાની આતુરતા, પરમાનંદની તેના મતને પુષ્ટિ અને તત્કાળ એક એડીટર વર મેળવી આપવાની તૈયારી અંદરખા-નેથી શારદાનંદ અને બુઢીને બીજીવાર પરણાવી દેવાની યોજના અને તેથી બન્નેને એમ ભમાવવા કે વર અને કન્યા બન્ને ભગ્ન થવા પહેલાં પોતાનું મુખ બતાવવાને રાજી નથી ધામ-

હુમ સાથે બેરીસ્ટર અને બુદ્ધી સુનંદનું ડબલ મેરેજ બેંદ
ખુલતાં જાન્યેનો પરમાનંદપર કાપ, પરમાનંદનો અને વિલસુ
નો “ પગની સ્લીપર પેટે ઘડી ઘડી ઘણી અને ઘણીઆણીના
બદલવા વિષેનો ” ઉપદેશ, અને છુટા છેડા તરફ ધિક્કાર
શારદાનંદ અને સુનંદાની બુદ્ધિમાં ફેરફાર, સુધારાનો ત્યાગ
અને જુની ચાલનો સ્વિકાર પ્રહસનની પુર્ણાકૃતિ,

પ્રવેશ ૬ ઠો—સુંદર સમાસદન-વસંત તથા કૌમુદીના
વરદ હસ્તે યુવરાજ વિરકાંતનો રાજ્યાભિષેક અને મીનાક્ષી
સાથે પવિત્ર લગ્ન સંગ્રંધ. યોગ્ય પુરૂષોને યોગ્ય ઉપહાર અને
સર્વત્ર પ્રસાર વસુંધરા એટલે વસુને ધારણ કરનારી માયા જો
તેનો ત્યાગ કરવામાં આવે, તો સત્ય સુખને અહાને પ્રાપ્ત
કરાવે છે અને જો તેનો પ્રેમથી અંગીકાર કરવામાં આવે, તો
આત્મ વિનાશિની યાય છે એવી એ “ બેધારી તલવાર ” છે
એ તત્ત્વ સાથે નાટકની સમાપ્તી.

શ્રી હરિ ?

મંગળાચરણ.

તું પ્રકાશ તું વિકાશ હાતાભવ સુખનો વિભુ;
 અમશીર વિજયનો સુકર ધર સંકટ હર અથ દુસ્કર તું
 તું સહુનો કૃપાનીધાન, તારૂં ગાન તારૂં ધ્યાન,
 ત્રિભુવનના ઉપવનની, ધરતીનો માળી,
 તું હાતા તું ત્રાતા, શુભકારી, ભયહારી.
 કરુણા છે તારી.....જાઉં વારી—તું.

વામાંગનાઓ—

૧

મેરી ગાગર ગીરધર નટવર ફેર ગયોરે,
 યમુનાં તીર ભરતાં નીર, જાત પકડલીન હાથ,
 મેરી છુંટી લાજ ખીચ ડગર રોકે મગ ઠાઠા-મેરી
 બાર બાર ખીનતી કરત હારી સખી કહા કરે,
 ઠાહુકા ન માને કરે અપને મનડી,
 દેખો સખી નિપટ નિડર, અયસો હયે નંદકો કન્દાહ-મેરી

વારાંગનાઓ—

૨

અર્ગવાની શરાબ કીચે ભમ.

આજ ભરભર પિલાવો રિઝાવો, આવો સખીયાં-અર્ગ
હયે રંગ પાની લાચે નઈ જવાની,

હીલ મીલ સખ ગાવો રંગ રાગકો સુનાવો;

મત મનહર તાલ સાથ, આવો નાચી ગાવો-અર્ગ.

મયકીલે દરબારમેં હયે, ટાશની નયે તાજકી,

કાયમ રહો મહેતાબ તક, ખુશરંગ રાગો બહારકી,

પ્યાલા નહો શીશા નહો, બસ દોર હો શરાબકી,

બહેતી રહે હર સાંસમે, મરતે શરાબે ભામકી

હયે રંગ પાની લાચે નઈ જવાની,

પિયો પિલાઓ, સખ ખુશીવાં મનાવો,

સરગમ ચતરંગકે સાથ, મધુર મધુર ગાવો-અર્ગ

ધાકુબ—

૩

મ્યેં ચંચલ ચલતા પુરજા હું બડા આકીલ બડાહાના

મ્યેં બહીર લોલાલાલા હું બાતી નમેં નટ બટ ફરજાના

બડા જંગી હું જરસંગી હું આહાવો હરપલ રંગી હું

જર પાઉ કહી બહેકાઉ વહીં

કટવાઉ ગલા સમજાઉ મ્યેં

આફત હયરત હિકમત વહેચત

ભરી સારી વાતેં મેરી વાહ વાહ વાહ-મ્યેં,

હરખારીઓ—

૪

વિજયનાદ સુણી વિશાળ, કંપે સફુ વૈરી બ્યાલ
જન હિતકર ભુમિપાલ.....વિજય.

વિકળ સકળ થાય કુજન, ગાયે ગુણગાન સુજન.
ન્યાય નિતી ધર્મ કર્મ, અભય અહીં સર્વકાળ-વિજય

મીનકેતુ—

૫

છળથી ઠળથી બળથી વળથી

પળમાં ભૂમંડળ પલટાવું,

નૃપને ફટકે ઝટકે કટકે

કટકા કરી ઉડાવું.

ગોળી માફે સનનન.....

ભૂમિ ધુજે ધનનન.....

પકડું જકડું કપટે ઝપટે

રાજા હું બની ભાઈ.....છળથી,

શારદાનંદ—

૬

હો નો કીધો માથું ફેડીને પુરો અભ્યાસ

ને લંડનમાં ડીનર આપી કરી પરીક્ષા પાસ;

અગાઉનસાથે લીધી બેરીસ્ટરની ડીગ્રી પાસ

બોઇકોટ ન્યાતે કીધા પૈસાનું સત્યાનાસ

ઓહ બીવકુલ નથી કમાણી, નહિ આવે કેડી કાણી

ખીસાં ખાલી લોચરના પોઝીશન પર ફરતું પાણી...મોહ
 મુશોપમાં જઈ આવ્યા તેથી ફેશન ના ઓડાય,
 આ પોઝીશન ભળવવા ચીજો કેડીટ પર લેવાય,
 પણ જ્યારે હરમાલિયા ફેરટમાં ડીકીઓ થાય,
 ત્યારે ઉધારીયા બેરીસ્ટરનો ડબ્બો ગુલ થઈ જાય-મોહ

શારદાનંદ--

૭

લાવું એ લલના જઈ
 યોવન બહાર વાળી વીહારી પ્યારી પ્યારી
 કોમળ કળી, રસથી છલી એ રહી...લાવું
 હૃદયે હૃદય ખારી
 પ્રેટી ડોલી ભેલી ડોલી
 કીયર એ જરવાળી વારી ભઈ
 મોહીનીને રીઝાવું રસીક
 પોઝીશનથી, બગલ મહીં લઈ...લાવું

મીનાક્ષી—

૮

વીરહા કુળ રજની થઈ હૃદયે અંદ્ર ન હાય
 પીયુ વિના કળના પડે વેળા કેમ કપાય.
 રતિના ગમતી રાત રતિ હીન બહાલમ,
 વીરહા નળથી કાય બળતી જરી જરી—રતિ.
 પીયુ વીણ શંગારાલી સહુ કહુ લાગે
 કે અંકન તાપ તનમાં કરી કરી—રતિ

મીનાક્ષી સખીઓ—

૯

નહીં આરામ દિવસે કે ન રાતે ચેન આવે છે
 વીરહની વેદના આઠે પ્રહર ભુંડી સતાવે છે.
 વિમળ કાયા કુમારીની નવાં ચીન્હો બતાવે છે,
 છતાં લજ્જાવતી લલના મદન ભાવો છુપાવે છે.
 વસંતે હર્ષ પામી કોકીલા ઉદ્યાનમાં ગાતી,
 ચક્રેરી પુષ્પ ઇન્દુની, હૃદયને જોઇ મલકાતી.
 ચપળ જે ચાલને આંખો થઇ તે મંદતા વાળી,
 વિનાકારણ મદનના રોગને ઝેડી સખી પાળી
 નહી વર્ષા રૂતુમાં જળ થકી અત્યંત છલકાતી,
 કમલિની સુર્ય દર્શનથી પ્રપુલ્કિત તે પળે ધાતી.
 ન નીદ્રા આવવાથી જો થઇ છે આંખ રાતીઆ,
 નિશા એકાંતમાં જાગી રતીના ગાન ગાતીઆ.
 થતાં નવ યૌવના નારી મદનનો ભાવ ધારે છે,
 મદનનાં ચિન્હ પ્રગટી અંગની શોભા વધારે છે.

મીનાક્ષી સખીઓ

૧૦

ચાલ હવે ચાલ ંહેલી ંહેલી,
 લળી લળી દહેકે શું જોતી વળી દેલી
 તારા તનમાં લાગી છે તાલાવેલી.
 સાહેલી તારા તનમાં લાગી છે તાલાવેલી.

રહી જાણે સોને સુગંધી મળેલી
 અરરર પગમાં વાગ્યો કાંટો
 ભુંડી કેઠાં આવી બાંધે પાટો
 જુઠી કયાં વાગ્યો છે કાંટો
 આમાં બાંધવો કયાં પાટો
 હવે ચાલ ધુતારી ચાલ
 ચાલીયે છીએ.

મીનાક્ષી—વિરકાંત—

૧૧

છેડો છેડો રસિલા છબિલા છોગાળા,
 નહીં બાળાને આમ બનાવો;
 પ્રેમવેલી નવેલી રિસાના રતિરગ રાગમાં—છેડો,
 રાગની રીત નથી એ મોહન, દૂર નિરંતર વાસ
 યૌવન પુષ્પ ખીલ્યું શા બપનું, નહીં લેનાર સુવાસ;
 રસિકડી હાજર છે આ હાસ
 મહન લેલી મહ છકેલી કેમ તળય ભેટી લે રમા—છેડો

મીનાક્ષી વિરકાંત—

૧૨

ઠહાલા ઠહેલેરા વગળે વીહારીરે મનહારી,
 ઠહાલી નયનોનાં બાણ મારી દીધાં હૃદયમાં ઉતારી, ઠહાલા
 છેલા છબીલા છોગાળા છકેલા એ મારી કટારી બિધારી
 ફેટી હૈયામાં છત્રબલ રતિ વધારી

તન મન ધનથી નારી વારી
વિજય માળ, ધરી વીશાળ; લલિત લાલ આવજો
નકર ફીકર તન મન ધન અરધું માન પ્યારી મારી આવજો

મુનંદા વિલસુ—

૧૩

રમા મૃગનયની મધુવચની, કામીની આ દમકતી
વરજીને ફંદે ફસાવું.
વરજી આવે આ નારીના પાશમાં,
નહીં ખામી રાખું કંઈ વિલાસમાં
કેવી જુદી જાની બની આ દિવાની,
વરીને રસિક નરવર જરૂર રીઝાવશે.....રમા
બાગ્યેજ પામે ક્રોધ આવી નાર પૈસાદાર
મોંઘી રૂપાળી નાર જોબન માતી નખરેદાર
મીસ હું નવેલી તું સેકન્ડ હેન્ડ અજીકું ધાન
પરણીને પળમાં બતાવું, ઓ જો જો માસી,
વર હું કામણગારો લાવું.....રમા

મુનંદા શારદાનંદ—

૧૪

લેવા લ્હાવો દુનિયાનો જહેલાં વરીશું,
થાવા મસ્ત હોટલમાં ખોટલ બરીશું
વિસ્કીનો લઈ ગ્લાસ ખાસ કરીશું વિલાસ,
નામ સોસાઈટીમાં ચમકાવું થાઉં સુધારાનો લીડર ખાસ

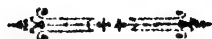
થાશે સુધારકો આપણા હાથ—લેવા
 ચોટર ગાડીમાં ઠાઠે કરીશું
 લાંબાં લેકચર ચલામાં કરીશું
 બતી લેહ ખેહ આગમાં ધરીશું.
 ડંકો વગડાવી સાથે મરીશું
 વહો ન વાણી આવી છેલોણી.
 જીવી જગમાં હસાવી હસીશું.....લેવા હઠાવે

વસુંધરા—

૧૫

થાય વિરનાર ના શીકાર
 તીવ્ર ગરલ વામ વચન વિકાર—વીર
 વિકટ ભારી નર અસીના ખેલ
 ભુતગચળ થાય ચાલે શોણીત ધારા
 પશુ નારી હરે છે પ્રાણ નયનોનો.....વીર

અંક બીજો.

સરદારો—

૧૬

ચટપટ ચેત હેત કર હરીશુ મરણુ જામે છે માથે રામજી
ધામ ધરા ધન સુત ધણીજાણી સેવક નાવે સાથે રામજી—ચટ
હોય લાખ તે રાખ ખરખર તેમાં નહીં કાંઈ તાઢે રામજી
ધન સાંચુ પણુ ધર્મ ન સાંચો; કયાં જનમારો હાડે રામજી—ચટ
મોટપણાનું માન ભરાયું માટે કાંઈ નવ સુજે રામજી
જમના કિંકર જોયો ત્યારે ધરધર કાયા ઘુજે રામજી—ચટ
કર સતસંગ અંગ હોય નિર્મળ રંગ હૃદયમાં લાગે રામજી
કહે છેટમ ચીંતામણી પરખે તો ભવને ભય ભાગે રામજી—ચટ
(છેટમ)

વીલસુ—

૧૭

હું રસવેલી મઢવેલી નારી તરસી પ્યારની
નારી તરસી પ્યારની નારી તરસી પ્યારની—હું.
છું યુવતી કામણુગારી નર નયન બાણથી મારી
રમું રંગે રસને રેલી નારી તરસી પ્યારની—હું.
કાંઈ લાલ દહેરી જો આવે રતી સુધા સરસ પીવડાવે
તે તરવરને હું વેલી નારી તરસી પ્યારની—હું.

વિલસુ-પરમાનંદ

૧૮

પિયો પિયો પાતળિયા ખ્યાલ મધુર આ મધ ખ્યાલી
 થાયે રંગી પીયે જો દીલગીર અજબ અકસીર
 મહબરી રંગી મદીરા સમીજ તું મારી મદિરાક્ષી નારી
 ખીલેલી ચાંદનીમાં મધ આ વીકાર કરે
 ગળામાં નાંખી હાથ દર તે વીકાર હરે
 હસાવી રમાવી બસ—પીચો

પરમાનંદ. શારદા. વિલસુ—

૧૯

ગેટ આઉટ પાછ કેમ મરતો ન લાજ
 રહે પાંસળી ન સાજ તારી, ખેંચી નાંખુ ખાસડાંથી ખાલ
 ગમે તારી મને સારી કામળ લટક ચાલ
 બુઢીને બનાવી ગૈરી કીધો નહી ખ્યાલ
 માડીને રમાડી રંગે તાડીના હમાત્ર—ગેટ
 બહાલી બહાલો રાજ શાને ખેલે તું કાજનો ખેલ
 ચુપ વઠેત, તાવી કાઢુ તેલ
 છે બુટલેલ
 તું ચુડેલ
 કાન તારા કાપી કાનફટો હું બનાવું પીટયા
 પોતીશન બાર આંટલોનું પાયમાલ—ગેટ.

કૌચુદી—

૨૦

અવિચળ રતિ રેભે ચહે હાર આ,
 હાસી ચરણે શરણે રનેહીનેરે; પતિની...અવિચળ
 શામળા સહુણા મારા હૃદય વિહારી,
 નયન મુખદ મનહર જાણિ સારી.
 ભુલ્લી બાન રામિ રનેડથી મસ્તાન નારી નારી—
 અતિ મન પતિ રતિ યકી અતિ મલકતું
 રથળ રથળ પળ પળ અવીકળ મંગળ
 પતી નામ શુભ કામ દીનયામ યજ્ઞું બજ્ઞું તનમનથી આ

મુનંદા

૨૧

જે જે મારા પાકા જોખનની ખડાર,
 કાયાની ઉછરતી જવાની નહીં કંઈ ખામી,
 છે મોહક મુખડાની ખુમી શી મજાની, મારા,
 કોહીનુર નીરખીને થતા
 આ જોખનવતી છેલ છબીલી નાર,
 એ તાકે તકાવે નહીં કોઈ કાવે.....જે જે,

શારદાનંદ, વિલસુ—

૨૨

માની મયુરી મોહક મનહાર મારા; મહ મારોજી
 શર્મ કાંઈ ધારોજી ધર્મ શીદ હારોજી—
 લટકાળી, લટકાળી, મેં બાળી, ફંદાવાળી,

શાને અમથા અથડાવો, બુઢી પેઢી રમણી રીઝાવો,
 છું તનથી ને મનથી ધનથી ફીડા...મદ મારાજ.
 વર મારો છેડાશે છોગાળો ન છોડો બાઈ ઝલશે.
 યૌવન મોંઘું હાથ ન આવે—એ વર મારો.
 નાર અકડના મદનમુતી માની જાય પ્રીયેપ્રે મ દે
 જાયો જાયો જાયો
 જો નો નો નો—મદ મારાજ.

અરમાનંદ, વિલસુ—

૨૩

ચાલો અવળી ચાલ (૨)

જન બુંડી ચડાવશે આજ—

નિર્લજ શણગારો સજી ભાવે ભડો જમાવો તાલ,
 કરમ ધરમ તજતાં બેશરમા બની જશે બેહાલ હાલ—ચાલો
 શરીર સુધાર્યે નહીં સુધરો મન સુધાર્યે માલ
 નરનારી લટકે લોભાતાં ચડશે કુડાં આજ આજ—ચાલો.

અંક ત્રીજો.

વાતંગનાઓ—

૨૪

પુલ ગુલાબ ગુથેલ જુલા મહીં, જુલે મારા રાજી,
પુરણ પ્યાર ધરી આ વાર જુલાવે! નાર નમી નમી,
ખીલી રહેલી મંજરી કનક સ્થંભપર રહી.

ગાયે કેાકીલા સુંદરી પંચમ સ્વર આલાપ કરી
છેલ છખીલી આ જુઘની વેલી આ,

જાઈ નવેલી આ છેલ છખીલી.....પુલ.

વસંતની આ બહાર સુખરૂપ હો

પ્યારા અમારા ને આંખોના તારા ને આ.....પુલ.

વિરકાંત—

૨૫

કલિયુગ આળ્યોરે, દુનિયામાંથી ઘટી તો કયા,

મોટા મોટા મહાજનરે, લક્ષ્મણપતિ લોલી થયા...કળિયુગ.

ધરતીમાંથી ધમ' ગયોને, પાપનું વાધ્યું પુર.

પર્જન્ય તો પાંગલા ધઈ વરસે, મેદીની ધઈ ચક ચુર.

ધરતીએ રસ ચોર્યો રે વાળ્યા કણ વણસી ગયા...કળિયુગ.

પૃથ્વમાં પાખંડ પુત્રએને વિદ્ર કરે વેપાર,

સંન્યાસી ધન સાંચવા લાગ્યા, પતિવ્રતા નહિ નાર,

સત્યના જડે શોધ્યું રે, અસત્યના ચોધ થયા...કળિયુગ.

લક્ષ્મણપતિ વાચાને ચુકે, એ દુઃખ ઠેકાને કહેવાય
 કથા તો કૃપાત્રની મુણસે, પ્રશ્ન મરોડાને પુછાય,
 દાસ ધીરો કહે છે રે, જ્ઞાની તે તો અંધ થયા...કળિયુગ
 (ધીરો)

મીનાક્ષી વિરકાંત— ૨૬

મુગ્ધ કીધી મોહન મંત્ર મારી, જ્ઞાનભાન બેઠી બહાલા વિસારી
 મળી તારા જેવી દેવી નારી, બહુ શ્રેષ્ઠ ભાગ્યરેવા એ મારી
 પ્રિયતમ ધુર્ત મહન રસભીના
 મુંઢરીના શણગાર નગીના નારી વરદેશી—
 (કેલી કરીમું નવેલી)

જંગે હરાવું રસીલા રતીના,
 એથી શું ભાગ્ય ભક્ષા હોએ પતીના
 નાથ લેજો સેવાને સ્વીકારી.....મુગ્ધ

ચરમાનંદ, વિલસુ— ૨૭

છે એ વિચાર મારો જો કરવો સુધારો, તો લોકોમાં નીતિ વધારીને
 ધર્મ નીતિથી ખાલી ધરખારો છે. કાગરૂપ જાણે ભુંડો સુધારો છે,
 તન મન ખપાવી આલાવીશ હોળીની—
 ચૂરોપની લોક કિંદી ખોળી નકલ કરે,
 વાંદરાનું નામ પામીને કમખકલ કરે.
 આવા ઠંગોથી શરમીન્દગી આવતી
 જો એ રાગ રાજાય, મટિ જાય.
 થાયે તળીયત ગુલાબી.....છે એ વિચાર.

સુનંદા વિલસુ—

૨૮

નવી ખુટી વધુ નખરાવાળી હું ખરી ખુશી આ મુખડાની લાલ્લી
કરી નયને સંધાન, કડું ઘાયલ દિલ્લખન,
લાલ લોભવું લટકે ચાલી, ગાઉં હોંસે હસીને કવાલી
(સ્થ) રીઝશે કાઠ રખડતો મવાલી, માડું જોખનીયું સુંદરમતાવીને
કડું દાસ ખાસ વરને હસાવીને, બાયે સદા તે વરી વારી વારી
લહાવ લઇયે જોખન લુટાવીને, સાર ભુત વાત ભરનીએ ભાળીને

સુનંદા વિલસુ } ૨૯
શારદાનંદ પરમાનંદ

જ્યાંના ત્યાં આવ્યા પાછા એ ઘાણીના મેલો;

મુઘરી કીચા ગોટાળા, ને વંઠેલા મેલો;

ગંદા રિફે મીમાં એવા, રાતી કાંડી મેલો;

ચોટે બુદ્ધિ વેચાવી

ખીજ વેળા પરણાવી,

આખરૂં બતી આ ખંદાએ ખચાવી

લલના આ લલચાવી,

અજ્ઞાન ટળી

આંખો ઉઘડી.

આભાર માની પરમેશ્વરનો અનંદ રંગરેલો....જ્યાંના ત્યાં.

જાહેર ખખર.

નીચે લખેલા પુસ્તકો શ્રી આર્ય નૈતિક નાટક સમાજ
મુકામ જ્યાં હોય ત્યાંથી મળશે. માટે જોએ સાહેબને જોઈતાં
તેઓએ રોકડી કાઢતે મંગાવી લેવાં. વી. પી. થી મોકલવ
આવશે નહીં. કીમ

ચોપડીનાં નામ

૩. આ.

૧ આર્યાવજ્ય નાટકના ગાયનો	૦-૨-
૩ અમર યોગીંદ્ર	૦-૨-
૩ બાલશાહી હાસ	૦-૨-
૪ પ્રતાપી પ્રિન્સ (માણ્ય સહિત)	૦-૮-
૫ ચિતોડના કરણ	૦-૮-
૬ કામલતા	૦-૮-૦
૭ સત્યવાદી હરિશ્ચંદ્ર	૦-૮-૦
૮ વસુંધરા યાત્રા બેધારી ત્રણવાર નાટકના ગાયનો	(આટલાં ૩ છ)		૦-૨-૦
૯ અલ્પિ વિશ્વામિત્ર (આટલાં ૩ છ)	૦-૨-૦
૧૦ સરોજની	(" ૪ થા)	...	૦-૨-૦
૧૧ પરશુરામ	(" ૭ માં)	...	૦-૨-૦
૧૨ ઇન્દ્રાસ્તી	(" ૭ માં)	...	૦-૨-૦
૧૩ સરસ્વતી ચંદ્ર	(" ૯ માં)	...	૦-૨-૦
૧૪ સતી તોરણ	(" ૫ માં)	...	૦-૨-૦
૧૫ પુત્રસ્તન પુડલીક	(" ૪ થા)	...	૦-૨-૦
૧૬ સતી પદ્માવતી (યાત્રા જયદેવ) (આ. ૨ છ)	૦-૨-૦
૧૭ સુપ્ર કુમારી (આ. ૬ થી)	૦-૨-૦
૧૮ રવદેશ સેના	(આટલાં ૧ થી)	...	૦-૩-૦

નકુભાઈ કાલુભાઈ શાહ.

માલેક-શ્રી આર્ય નૈતિક નાટક સમાજ.

